

בית וועד

לזכרו של הגאון רבי דוד ברונר זצ"ל
מנהל רוחני בישיבת נתיבות חכמה

גיליון מס' 10

הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א - ישיבת נתיבות חכמה דברי זיכרון לפני מיטתו של רבן של ישראל שר התורה והיראה רבנו הגר"ח זצוק"ל

ובכתובים במשנה ובגמרא ובירושלמי
ובמדרשים, עם כל החביבות לכל
מילה ומושג בתורה.

מכות האהבה העצומה לדברי תורה,
והיקרות והחביבות של כל פרט ופרט,
הגיע ר' חיים למעלה עצומה שלא
רק שלמד ויגע וידע את כל התורה
כולה, אלא היה חי בכל התורה כולה,
ורואה ומשקיף על כל המציאות דרך
התורה. והיא תופעה יחידה במינה
שאפשר לראות בספר דרך שיחה
שהוציא הגאון ר' אליה מן, איך כל
דבר בחיים וכל מאורע ותופעה
מאירים מתוך הגמרא. ולא יאומן כי
יסופר איך הפנים את כל הידיעות
וחיבר אותם לחיים המציאותיים. כל
דבר ודבר מדברי חז"ל, מדברי הגמרא
והמדרשים מצא אצלו מקום לחול.
זאת הפנמה של התורה עד שהיא
חלה על ליבו של האדם בשלימות.

זאת הבחינה הראשונה בתורתו של
ר' חיים שהיתה בבחינת "עם תורת
בליבם" (ישעיה נא ז) - בקרבם
חקוקה תורה, בישראל נמצא החיבור
של האדם בכל דבר לתורה. כבר
בילדותו הרגיש בזה, והיתה לו אפילו
חלישות הדעת במקצת שאינו כמו
שאר הלומדים הישיבתיים שלומדים

לפי מושגי הגאון מוילנא לפי ערכינו
- שידע וכלל את כל התורה כולה.
ונראה לבאר בשני פנים את המושג
'כל התורה כולה' של הגר"ח. הפן
האחד מצד הלימוד וההיקף וידיעת
כל התורה כולה, והפן שני היא נקודה
שהיתה בולטת אצלו במיוחד והיא
שייכת גם לכאו"א - החיבור של
האדם לכל התורה כולה, והיינו שישנם
הרבה כלי חיבור מצומצמים לתורה,
יש שהאדם רוצה את ההישגים או
את הגישמא'ק וההתקדמות האישית
שלו בתורה, וגם כאשר מדובר
בלימוד תורה לשמה, יש לפעמים
מוגבלות בהתחברות האדם לתורה
כמו שהיא. האדם מנסה להשיג את
התורה לפי המימדים שלו ולא תמיד
מנסה לאהוב את התורה כצורתה -
כמו שהיא בדיוק, ורק לנסות להבין
אותה כפי שנאמרה. ואם כי קשה
להניח שגישה זו לתורה היתה רק
בבחירה מצידו, ובוודאי היתה גם
סגולה בדבר, כמו שרואים בספר
נחל איתן שהוציא עוד בצעירותו,
ובו נתגלתה האהבה העצומה לסדר
כל דבר בתורה, ולהראות איך היא
ערוכה בכל ושמורה. וכן נראה כיצד
נהנה מגוף הדברים בעצמם, והבחין
כל מקום ומקום בתורה, בנביאים

יש להקדים תחילה שאינני ראוי
להספיד את מורינו הגר"ח זצ"ל, היות
ולחספד נצרך הדמעה והצער, ולעורר
את הלבבות על ההפסד העצום של
כלל ישראל, וכן מצד חובת הקודש
של ר' חיים, ועוד טעמים, וכן צריכים
אנו את ההתעוררויות המתאימות
לזווייה ובפנינו. נציע כמה נקודות
מענייני אורה של תורה שלנו שהיו
בו בר' חיים והאיר לנו, שיש לעמוד
עליהם כהקדמה להספד, וממילא נבין
עד כמה נחשך האור מאיתנו, וכיצד
יש לנו להמשיך ולהחזיק באור התורה
הזה שנלקח ונחסר ביום הפורים, יום
קבלת התורה מאהבה. יום המתאים
לרבינו זצ"ל שמציאות אהבת תורה
היתה יחודית אצלו מכמה צדדים.

ונראה להתבונן בשלוש נקודות,
שראוי לכל אחד ואחד לחשוב בהם
ולראות מה יכולים אנו לעשות לפי
כוחינו הדל למלא את המושגים
החסרים. זכינו להיות בני דורו של ר'
חיים וצריכים אנו להמשיך לקחת אל
ליבנו את מה שראינו במציאות החיים
שלו.

אהבת תורה - בתורת ה' חפצו

הנקודה הראשונה העולה במחשבה
על ר' חיים, שאנו מכירים אותו תמיד

בסגנון מסוים, ואילו הוא רוצה את הדברים בעצמם. ובוודאי שעלה ונתעלה בדייקנות ובחריפות של העיון, כמו שרואים בפירושים על מסכת עבדים וכותים, ובוודאי בספר דרך אמונה בביאורי הלכה, שהראה את כוחו להשיב ממקום למקום ולראות את כל חלקי התורה בהתאמה שלימה, בהסרת הקשיים והתמיהות והספיקות בבהירות עצומה.

מציאות זו היתה מכוח ההפנמה והלקיחה לחיים של כל התורה כולה, וזאת החביבות שהיתה בשאלות הברורות והצעת התשובות והמהלכים כולם בבהירות, וכך במלאכת הקודש שנטל על עצמו בחיבה של תורה להשלים את ביאור המסכתות שיצאו בלי ביאורים, וכן בירושלמי שאינו מבואר כדבעי, טרח והוציא לאור ביאור שירושן הקורא בו בכל מקום, וברר את דרכו וסלל דרך ברורה בהבנת הירושלמי. כעת רבים למדו שביעית ובוודאי הלומדים שמו לב שרוצים ללכת לפי פירוש מסויים, ובדרך אמונה יצא מהפירוש שאמר בד"כ מצד הביאור בסוגיא שיהיו הדברים תואמים ועקביים. והגם שאין לו תוס' אבל הרש"י שלו עצמו עומד על הרבה שימת לב וההתאמה ממקום למקום. בנקודה זו בוודאי שהשפעת הגר"ח עלינו היתה מכרעת בשינוי כל המושגים של ידיעת התורה. וזוכר אני שהייתי בחו"ל וראיתי את דרך הלימוד כמה סבלנות ישלומר סברות לכאן ולכאן, והורגש השינוי מדרך הלימוד בארץ ישראל, שמורגשת שאיפת הת"ח יותר אל הידיעה וההיקף, וסברתי שהמהלך בארץ ישראל מושפע מהקרבה לר' חיים, שכאן קרובים יותר למושגים שהעמיד לפנינו ר' חיים. לפני מלמיד חכם שבא"י עומד יותר גם התגר האמור, שצריך ללמוד את התורה ולדעת אותה ולא רק להעמיד סברות לפה ולפה, אלא להגיע לידיעת התורה עצמה. [אין ספק שגם באמריקה מושפעים

מהגר"ח אבל מעט פחות]

דיברנו גם על מרן הגרי"ש אלשיב זצ"ל שהיה לו את המקום תורה שלו לכדו, וכשם שס"ת שכתוב עליו עוד דבר הוא פסול כך בתלמוד תורה. אצל ר' חיים היתה זו מציאות מוחשית ממש, שכל מה ששייך לתורה מעניין אותו, ומה שלא תורה פשוט לא מעניין. הדבר היחיד שתפס את ליבו היא התורה ורק התורה. זאת התמסרות שלימה לתורה, כמו שאמרו לאידך גיסא על חכם אחר שידע ג"כ הרבה תורה אבל לא היה שייך להשוות ביניהם, מאחר והחכם האחר ידע דברים נוספים מלבד התורה, ואילו רבינו ר' חיים ידע אך ורק את התורה. בידיעות אחרות יש חיסרון בהשתייכות השלימה של האדם לתורה, וכמו שמביא הח"ח את מה שאמרו בגמ' (כתובות יז.) "נטילתה כנתינתה, מה נתינתה בשישים ריבוא, אף נטילתה בשישים ריבוא", ומבאר דהמשילו הת"ח לס"ת שנקרע וכמו שבגליונות הס"ת, בתוך השורות אין בהם כלום אלא תורה בלבד, כך התורה של הת"ח צריכה התמסרות והלב והמחשבות יהיו נתונים אליה בלבד. כך שמעתי מאחד המקורבים לר' חיים שהיתה לו שכחה מיוחדת לדברים שאינם תורה - איך מדליקים את הגז וכדו', ואלו הדברים שההתמסרות בכל הכוחות מעמידה את החיים בתורה, וכך גילה את התורה כולה.

זאת הצורה ששייכת לסעיף של קנין התורה בצמיאון, והחביבות לכל דבר ודבר מן התורה וכמו שלמדו חז"ל, וזה היה עולם המושגים של רבינו זצוק"ל.

חיבור התורה אל עולם המעשה

כמו בכל הקניינים העצומים של יגיעת התורה ושקידת התורה - ראינו אצל ר' חיים התאמה מופלאה בין לימוד התורה וקיום התורה. האהבה שאהב ר' חיים את התורה היתה מכוונת לכך שהתורה תחול ותתגלה בו, וכך קיים בעצמו

להקפיד על ההלכה למעשה בשלימות, וכל פרט היה חשוב לו, בתפילות ובדקדוק הלכה ולעשות הכל בזריזות, וכן בת"ת עצמו, לקח אותו באחריות וסידר לעצמו חובות שחייב את עצמו בהם לסדרי לימוד קבועים. והשקיע מחשבה רבה כיצד לקיים כל מצוה בשלימותה ובזריזות יתירה. זכורני על אדם אחד שהגיע לארץ לפני כשלושים וחמש שנה, וכששמע על ר' חיים קנה את ספרו 'שונה הלכות', ולא מצא מה העניין הגדול והחידוש הנפלא שיש בספר הזה. ובאמת, מה שעשה ר' חיים בשונה הלכות הוא לפי דרכו, שאם יש דרך ברורה יותר לעשות את המצוות, זהו המבוקש, ולא נתכוון לפרסם ספר כדי לעשות לו שם וחשיבות, אלא עם כוונה ותכלית לעשות משהו שיכול להוסיף בחיבור של החיים לפי התורה, משהו שינגיש את התורה הלכה למעשה. והכל נובע מהיחס הפנימי לאמת שבתורה, שממנו נולד הרצון לראות איך התורה חלה בכל פרט ופרט מהמציאות, ומתוך כך ניתנת תשומת לב לכל דקדוק בכל דרכי ההכרעה, כי אין קטן וגדול במצוות. כמו שידוע מה שאמרו בשם הבריסקער רב, שהאמת אינה נמדדת בדבר קטן או גדול, שכל נקודת אמת חשובה, וצריך הכל ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

ועוד נקודה נוספת ביחודיות של ר' חיים בזה, סיפר לי ידיד מהישיבה שהיה לומד בחברותא עם ר' חיים שהעולם לא מכיר את ר' חיים, שהוא מאוד אוהב דברים מיוחדים בלימוד, כלומר דברים מעניינים יוצאי דופן. אבל בסגנון אחר לגמרי מהעולם, דכמו שעושה בסוף ספר קרית מלך, שסידר את כל ההלכות שהרמב"ם מביא בשם רבותיו, וכן את כל ה'יראה לי' של הרמב"ם וכדו', כך היה מתפעל מכל לשון יוצאת דופן או ידיעה בולטת במהלך הלימוד. זאת הנאה מהצורה של מסירת התורה בעצמה וראיית

היופי של הדברים וההתאמה שלה זה לזה. זהו חיבור עצום לתורה ולכלל הצורה של המסירה, להנות מהצורה שבה היא מגיעה. כך נאמר בחז"ל (קידושין ל.) שהראשונים היו נקראים סופרים לפי שהיו סופרים כלאותיות שבתורה, והיינו שהיקרות של התורה אצלם היתה בשמירת התורה כולה כצורתה, ערוכה בכל ושמורה, בשלימות ובדקדוק, מתוך חיבור הלב לספר התורה. ולזה בוודאי צריך נפש טהורה וטובה מאוד ולתת את כל הלב רצון ומאוד לתורה. סיפר לי הגאון ר' אל'ה מן שבא לפני הסטייפלער והסטייפלער אמר ששבעים אחוז מהחינוך הוא סייעתא דשמיא, ושלושים אחוז תלוי בדוגמא אישית של ההורים, ולכן התפקיד העיקרי של ההורים הוא להתפלל על חינוך הילדים. ואמר לו שעד היום עדיין מתפלל על חיים שלו! [ובאותה תקופה היה ר' חיים כבן חמישים]

ובאמת אין ספק שהגר"ח בא עם הסגולה של ההכנה לזה, אבל אחרי שקיבלנו את ההקרנה הזו מר' חיים יכול כל אחד מאיתנו לפתוח את ליבו ולתת את ליבו לשמוח בדברי תורה בעצמם, כמות שהם, וכמו שנאמר בפסוק "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה" (תהילים א) ודרשו חז"ל (קידושין ל.) שהיא תורה דיליה, כלומר שיש אפשרות שע"י שקדנות רבה אפשר להגיע לתורה דיליה. שהאדם מוצא מתחילה את החפץ הראשון שלו בתורת ה' כמו שכתוב ברישא דקרא, ההתגדרות שלו בתורה של הקב"ה - בתורת ה' חפצו כפי שהיא בעצמה, תורת ה' תמימה משיבת נפש. ואח"כ האדם קונה את החלק של "בתורתו יהגה". וכך ראינו את ר' חיים כמה היה בתורת ה' חפצו ומתוך זה נתן אל כל ליבו ונפשו ללמוד אותה ולדעת אותה ולקיים כל מה ששייך. וכך יוצא הנפק"מ למעשה מתוך החפץ המוקדם וכך הקשר בין התורה למעשה הוא

טבעי. וכן בכל דברי חז"ל היחס בין המעשה לתורה מופיע בלשון חכמה ולא בלשון תורה, ובכל מקום שמדברים על הזהירות בתורה כמו מעשיו מרובים מחכמתו וכן מעשיו מרובים מחכמתו, ואפילו כשכתוב אוי להם לשונאיהם של ת"ח שעוסקים בתורה ואין בהם יראת שמים, מביאים את הפסוק למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין, היינו שההשוואה באה כל הזמן בהבחנת החכמה והיראה שהקניין הוא בחכמת התורה. אבל כשהחפץ הוא בתורה אז אין חשש, כי תורת ה' תמימה משיבת נפש, פיקודי ה' ישרים משמחי לב כו', כל שבח התורה שמופיע שם בתהילים חתום בשמו של הקב"ה - תורת ה' תמימה כו' עדות ה' נאמנה, פיקודי ה' ישרים, מצות ה' ברה, יראת ה' טהורה, משפטי ה', וזהו שהקפיד דהע"ה שכולם חתומים בחותם שמו של הקב"ה

וכן היה הצורה של מרן והיה ראוי לספור ע"ז הרבה מאוד, וכמו"ש שאיני ראוי וחלש מידי בשביל לעסוק בהספד ואין זה כבוד התורה, אבל המושג עצמו של מציאות התורה שח"ו לא תאבד מאיתנו - לזכור את הציור הזה של הלימוד כראוי עלינו להפנים כראוי. וכך מתווסף הרבה דברים מחמת הפניה הזו לראות כל דבר שלם כפי שהוא וכך ההשוואות מכל מקום ומקום וזה היה צורת ההתבוננות שהיו לומדים חז"ל, וזה עיקר התלמוד ורוב תבואות בכח שור, וכמו שאומר רש"י מהיכן נתגלה הסוד (סנהדרין מב.) שרואים ממשנה למשנה מהלכה להלכה ומתלמוד לתלמוד ונערך הצורך בהשוואה מכל הדברים ומתלבנים כל הקושיות. כמו שמכירים אנו מספרי ר' חיים, וודאי שהיה חריצות שלימה לראות את כל ההשוואות. דוגמא לדבר בספר נחל איתן כשבא לדון על ברכת עריפת העגלה, נכנס לכל הנידון של ברכות המצוות היכן

צריך לומר לשון "על" או "ל", ודן בכל שיטות הראשונים לפי המצוות שתקנו ברכה עליהם, ואיזה לא, והכל בדרך אגב, ללבן את השאלה שעלתה. וכך נעשים הדברים ביסודיות ובשלימות וזו הצורה של לימוד התורה שהיתה לו מתוך אהבת התורה השלימה שאוהבים את תורת ה' וזה הטהרה המיוחדת שנעשתה בשיא הפשיטות, מה שבכלל תורת ה', הנני רוצה לדעת ותו לא, וכך מימינים בה שנעשית בשלימות וחלה במושגי האדם שדרכם רואה את החיים.

אהבת ישראל

ונעמוד על נקודה שלישית שהאירה לנו דמותו של ר' חיים. כשם שכבה לנו מאור התורה, אי אפשר להתעלם גם מהמיוחדות של ר' חיים בעניין אהבת ישראל וכבוד ישראל שהיתה בר' חיים, והיה בזה יחיד בכמה דורות. לא יאומן כי יסופר האיכפתיות והרגישות שלו מכל יהודי וכל אחד על כל שאלותיו ספקותיו וצרותיו היה נושא אצלו, בעוד שהיה הזמן יקר אצלו מפז ובוודאי בסוף ימיו שהכבידו עליו יותר מידי, בכל אופן נשא את כל מי שבא אליו על חיבו. יודע אני על כמה אברכים שכל הצמיחה שלהם היתה מצד היחס הפרטי של ר' חיים, מהסבר פנים יפות שהיה לו אליהם וקבלם בחיבה ובאהבה. ראיתי שרבים כאלו שהיו מגיעים אליו בקביעות והיו ממש חיים מזה. בדידי הווה עובדא, כשבאתי עם בחור טוב מאד שהיה לו רצון טוב לגדול, וגם היה מוכשר, אבל משום מה לא נהנה מהלימוד כלל, הלימוד היה פשוט סבל עבודה. ולפני היה אדם ששאל את ר' חיים שאלות סרק בענייני שמות מכמה צדדים וצידי צדדים, ור' חיים התקדם לעבר המכוננית שבאה לקחתו וענה לו בסבלנות מופלאה, ולבסוף כאשר כבר סיים ונגשת לר' חיים, בא הלה וניכר בקושיא נוספת ממה שכתב בפנקס... ור' חיים מרגיע אותו

ואומר לו בנחת 'הכל בסדר... הכל בסדר...! ואח"כ שאלתי על הבחור הנ"ל ותיכף ענה לי ר' חיים בעיניים רוויות כאב - מה? תביא אותו מיד אני רוצה לראותו. הרגשתי שלדידו אדם שלא נהנה מהלימוד הוא כמו אדם שאין לו חיות, הוא מחובר לאינפוזיה... הבאתי אותו ור' חיים שוחח אותו וברך אותו, ויעץ לו למצוא חברותא וכו'. ראיתי כיצד אדם שעוברים אצלו אלפי אנשים, ונשמר לו האכפתיות לכאו"א בהשתתפות אמיתית לכאב של השני. זהו המופת היותר גדול מכל המופתים שמספרים עליו.

ועצם ההשתתפות הזו איך לקבל את האנשים זה היה רוח במציאות הבית שלו שכל כניסה אליו היה כמו לבוא למקום אחר. עוד בחיי הרבנית ע"ה כל אחד היה מרגיש שנכנס למקום שחושבים רק איך לעשות טוב, והיתה אורה שונה ביחס לאנשים. היקרותה הזו נובעת גם מכבוד הבריות. וכך עשה ג"כ דברים רחוקים מטבעו ורצונו, ובעיקר בשנים האחרונות שהיה צריך לבוא לכנסים וכו', והיה בא כמו חייל מצד שצריך לבוא, ולא היה חס על זמנו למען הזולת. וזוכר אני את הפעם ראשונה שבאתי לר' חיים, והגעתי עם המשגיח הגה"צ ר' חיים וואלקין, והמבט הראשון של ר' חיים היה יכול להפחיד, אך כשהתכופף המשגיח ואמר את שמו, מיד אורו עיניו של ר' חיים, בגלל שהסבא של המשגיח היה הרב של פינסק והסטייפלער למד אצלו, ולכן מי שהאבא כיבד, היה מכבד גם הוא ולא היתה כל הצגה אלא מצד החשיבות והיקרות האמיתית ביחס לבני אדם.

השייכות לפורים בתרתי

תיקון כל העולם תלוי באיחוד וצירוף כל החלקים כמו שראינו בלימוד דרך השם, וכל אחד זוכה לפי דרגתו, אבל כולם יכולים לאמץ את

הצורה של החסד של הגדול מלבין שניים לחברו יותר ממשקהו חלב. מהיחס המיוחד של ר' חיים שהיה מעודד את כל החולים ובעלי צער, ולא חס על זמנו היקר אלא נתן את ליבו לבנ"א והתייחס ברצינות לכל מצוקה ולכל צרה של האדם, בטיכוס עצה מה צריך לעשות וכדו'. אפשר לומר בהחלט שר' חיים היה מיוחד בשני ההבחנות של ימי הפורים - קבלת התורה מאהבה, ובייחודם של ישראל, ובאמת זכה שכל הפלגים החוגים והעדות מרגישים שייכים וקרובים אליו ללא יוצא מן הכלל. וכך זה מתאים שהתורה כולה שהיא שישים ריבוא אותיות כנגד שישים ריבוא נשמות ישראל ומאחדים שניהם בייחוד תורה וישראל וזה החביבים ישראל שנקראו בנים למקום וחביבים ישראל שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם.

וזה הזריזות שלו לענות לכאו"א ואפילו שהיו מגיעים אליו אנשים רק בכדי שיוכלו לומר ששאלו את ר' חיים ושאלו שאלות לחינם, ובכ"א היה עונה להם במאור פנים ובסבלנות. היה לו מבוע של חיים ויקרותם ורוממות התורה. וכמו כן גם זרז מאוד בשנים האחרונות שצריך להתכונן לקבל פני משיח צדקינו, והראה איך העולם מתקרב לגאולה וציפינו שנלך להקביל פני משיח איתו יחד ולא זכינו...

אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים

ובאמת קשה לכלכל את מה שאנו יכולים לעשות על המכה הזו שלא זכינו. יש לנו ליקוי מאורות גדול מאוד והיה איזה הרגשה מפטירת כמה צדיקים השנה והמאורעות שעוברים עלינו, שמובילים אותנו מן השמים למה שנתפרש בגמרא בסוטה שאין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים. הקב"ה מוביל אותנו למהלך כזה שזה מציאותינו

מכל מיני צדדים, ועלינו לגלות את היחס הישיר והאישי של כולנו - שכל אמרת אלוך צרופה מגן הוא לכל החוסים בו, ואין לנו על מי להשען כו'. ועיקר הביטחון של הבנ"א עם הקב"ה שהם בטוחים על הקשר הזה, לא רק על צרכיהם וענייניהם אלא שיכולים להצליח בקשר עם הקב"ה וסומכים עליו בהדרכת התורה והמצוות, וכמה ששיימו את עצמם על המקום הזה כך יהיה להם טוב. וכמו המשל של ירמיה על הביטחון שמתאים אחת לאחת כמשל דוד המלך על התורה - והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרו יתן בעיתו כו' ודיברנו בזה שעיקר הביטחון של האדם שיש לו את הביטחון הפנימי בלב שסומך שאם ישעין את החיים שלו על הקב"ה הוא יהיה המורוח ביותר בעולם. שהרי דאגת האדם הגדולה ביותר - יותר ממאכל ומשתה - היא שח"ו לא יתקיים בו "כי בחושך בא ובחושך ילך ובחושך שמו יכוסה" והיינו שלא תהיה משמעות למציאותו חלילה. ועל הדאגה הגדולה הזו אומר לנו הקב"ה להישען עליו בלבד וכך מעוררים אותנו בכל המסיבות המתהפכות לתת את ליבנו ונפשינו וכוחינו להיות נותנים באהבה וברצון כל מה שיש בידינו, בשכלינו ובמעשינו לרצונו של הקב"ה ועשיית מצוותיו, ולהרחיב את האחיזה בכלי חמדה שבו נברא העולם. ולהרבות בחביבות ישראל שנקראו בנים למקום, ולא ניפול מהמושגים שזכינו לראות אצל האדם הגדול שהיה בקרבינו רבינו ר' חיים זצוק"ל. וחשבתי הרגשה פשוטה במצוות הלוייה שבאה להורות שהחכם נמצא בתוכינו ואנחנו איתו, וזה מציאות הליווי. וכך יתן ה' שנוכל להיות שייכים למציאות התורת חיים שהייתה במציאותו של ר' חיים ונוכה למה שאמר בכתוב "ואתם הדבקים בה" אלוקיכם חיים כולכם היום".

ליעוץ וליווי **77א עלות** פנו אלינו: **077-226-0000**

רחוב תורה מציון 3 ירושלים **ha@0772260000.co.il**

יישוע והדרכה בתקופת השייכות

מענה רוחני ורגשי לבני הישיבות

השמה במסגרות חינוכיות, חנוכים בישיבות

מענה אישי ומקצועי להורים

סדאנות הדרכה להורים

הכשרות צוותי חינוך